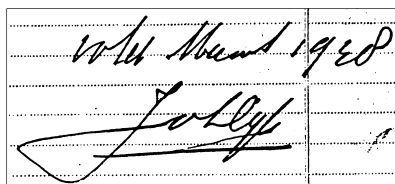

Electr. Drukkerij J. van Dijk. Woudsend Fr.

Voor vele Woudsenders is Drukkerij van Dijk geen onbekende, want sinds jaar en dag heeft dit bedrijf het drukwerk verzorgd bij belangrijke familiegebeurtenissen als geboorte, huwelijk en overlijden van dorpsgenoten. Nog niet zo lang geleden kwam ik in mijn ouderlijk huis een enveloppe tegen van Electr. Drukkerij J. van Dijk, Woudsend (Fr.), waarin tot mijn verrassing een nota zat voor de kosten van mijn geboortekaartje. Voor een bedrag van f 4,60 had Van Dijk 56 geboortekaartjes op Oud-Hollandsch papier gedrukt en 55 geadresseerde enveloppen voorzien van postzegels van 2 cent. Kennelijk behielden mijn ouders 1 kaartje voor zichzelf en stuurden zij 55 kaartjes naar familie en vrienden. Leuk hè, zoiets te ontdekken.

Het uitzonderlijke lettertype van het logo op de enveloppe dat hierboven is afgebeeld, zou het handschrift zijn geweest van een bezoekende vertegenwoordiger. Daar ik nog geen foto van J. van Dijk bezit, reproduceren we hier maar zijn handtekening, waarmee hij de nota van mijn geboortekaartjes voor voldaan verklaarde.

De belangrijkste reden dat ik geïnteresseerd raakte in Drukkerij Van Dijk is echter te vinden in mijn prentbriefkaartenverzameling. Daarin komen enkele kaarten van Woudsend voor die door drukker Van Dijk zijn vervaardigd. En daar wilde ik meer van weten. Zodoende heb ik een aantal gesprekken gevoerd met de heer G. van Dijk, de tegenwoordige eigenaar van de drukkerij, en op basis daarvan een artikel gepubliceerd in het kwartaalblad van de Vereniging Documentatie Prentbriefkaarten van april 1993. Wat u nu leest is inhoudelijk grotendeels hetzelfde als genoemd artikel voor VDP.

De stichter van het bedrijf, Jetze van Dijk, werd geboren op 20 maart 1891 te Balk en wilde eigenlijk timmerman worden. Maar het liep anders, want hij werd letterzetter voor drukkerijen in Balk, Heerenveen, Bolsward en Harlingen tegen een weekloon van zo'n 12 gulden. Jetze trouwde op 24 mei 1923 met Gretske Zijlstra die op 25 juni 1899 in Beetgum was geboren. Het echtpaar Van Dijk kreeg 2 kinderen, dochter Ietsje op 21 februari 1928 en zoon Gerben op 14 juli 1933. Het is mij (nog) niet precies bekend wanneer Jetze en Gretske

zich in Woudsend hebben gevestigd. Navraag bij het Bureau voor Genealogie te Den Haag en de afdeling Bevolking van de gemeente Wijmbritseradiel leerde mij, dat zij op 11 mei 1925 werden ingeschreven op het adres aan de Eewal 2, waar de drukkerij voorheen was gevestigd (zie Woudsend en Woudsenders, pagina 105). Uit de meest betrouwbare bronnen heb ik echter gehoord, dat Jetze zijn drukkerij is begonnen in een klein kamertje van het monumentale Hege Hûs aan de Midstraat 1. Pas later kocht Jetze het kleine pand aan de Eewal voor een bedrag van f 1.500,-. Wellicht heeft Jetze zich bij zijn trouwen in 1923 reeds als drukker in het Hege Hûs gevestigd zonder dit aan het bevolkingsregister te melden.

Jetze vond zijn klanten niet alleen in Woudsend. Per fiets reisde hij heel Friesland af om bijvoorbeeld een order voor het bedrukken van facturen voor kleine firma's in de wacht te slepen. De opdrachten voor geboortekaartjes en rouwbrieven zal hij hoofdzakelijk in Woudsend en omgeving hebben verworven, omdat daarbij natuurlijk haast geboden was.

Het was een armoedige tijd, zeker voor een beginnende drukker, en onder het motto 'alle beetjes helpen' ging Van Dijk er rond 1928 toe over een fotograaf De Jong, gevestigd aan

het Kleinzand te Sneek, te vragen een aantal fotografische opnamen te maken van Woudsend, teneinde daarvan ansichtkaarten te drukken en te verkopen.

De opnamen op glasplaten werden op de slaapkamer van huize Van Dijk ontwikkeld en via een papieren afdruk volgens het principe van autotypie overgebracht op clichés van zink of koper. De aldus verkregen clichés werden in een raamwerk geplaatst, waarbij de tussenliggende ruimten werden opgevuld met metalen passementen, zodat een stevig geheel ontstond dat in de drukpers werd geplaatst. Per drukslag werden dan een aantal afbeeldingen in één keer op daartoe geschikt papier afgedrukt.

Op de hieronder afgebeelde uit 1956 stammende 'Original Heidelberg' drukpers - die overigens nog perfect werkt - maakte de heer G. van Dijk op 12 februari 1992 een aantal herdrukken van de clichés van zijn vader.

Van deze herdrukken zijn er een viertal gebruikt om dit artikel te illustreren. Midden op de

foto van de drukpers ziet U het raamwerk waarin rechtsonder een cliché is geplaatst dat op zijn plaats wordt gehouden door passementen links van en boven dit cliché. Op het werkblad rechts van de drukpers kunt U wellicht nog 4 van de overgebleven clichés ontdekken.

Terug naar omstreeks 1928 toen Jetze van Dijk de Woudsender ansichtkaarten drukte. Het zijn er vermoedelijk 9 verschillende geweest. Het beeld werd omlijst met een ruime rand en onderaan werd in die rand vermeld wat afgebeeld werd: Coöp. Zuivelfabriek Woudsend, Eewal Woudsend, Groeten uit Woudsend enz. De oplage van de kaarten is vermoedelijk maar heel gering geweest, wellicht maar 50 stuks van iedere kaart.

Van de veronderstelde 9 kaarten bezit ik er 5 stuks en ik verwacht niet ze ooit compleet te krijgen. Van op zijn minst 3 kaarten zijn herdrukken gemaakt, herkenbaar door afwijkende kleur en lettertype van de onderschriften. De afwijkende kleur van de herdrukken werd waarschijnlijk bepaald

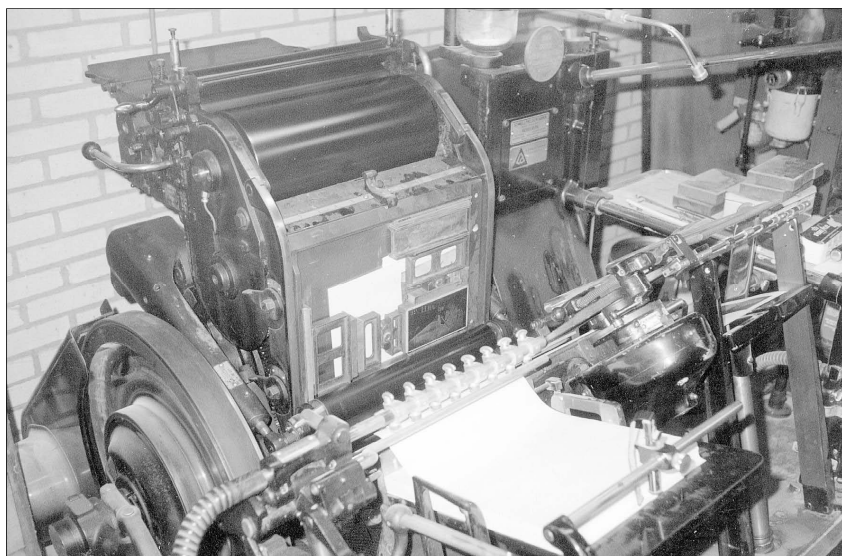
door de op dat moment aanwezige restjes kleurstof. Men moest zuinig zijn, nietwaar? Voor de kaarten is een vrij zachte kwaliteit crèmekleurig papier gebruikt, waardoor de kaarten geen scherp beeld vertonen: ze zijn een beetje wazig.

Kenmerkend voor de Van Dijk kaarten zijn ook de afmetingen. Op het Congres van de Wereldpostvereniging in Stockholm in 1924 was besloten om voortaan briefkaarten tot de maximale afmeting van 10,5 x 15 cm toe te laten. Aan deze maatstaf moesten ook prentbriefkaarten voldoen om niet met port belast te worden. De Van Dijk kaarten zijn groter dan de kaarten die men doorgaans uit die tijd aantreft, maar ze vallen nog wel juist binnen voornoemde afmetingen.

Op de mij bekende kaarten is het oudste poststempel van 31-7-29 en het jongste van 21-6-33, hetgeen een eerste druk in 1928 wel aannemelijk maakt. Helaas moet ik mijn conclusies trekken op basis van een zeer beperkt aantal kaarten.

Van Dijk kaarten zijn gewoon zeldzaam. Alle kaarten zijn verkocht vanuit Eewal 2 aan dorpsgenoten, vrachtschippers en watertoeristen. Dezelfde kaarten konden zonder bezwaar jarenlang bijgedrukt en verkocht worden, omdat de dorpsgezichten op de onderhavige kaarten niet of nauwelijks wijzigden. Vergelijken we de kaarten echter met de huidige situatie, dan blijkt pas de documentaire waarde der kaarten.

Woudsend is heel erg veranderd en jammer genoeg niet altijd ten goede.

*Afbeelding 1:
De Eewal Noord-
zijde, toen het ver-
voer nog groten-
deels over het water
plaatsvond.
Op de hoge pastorie
na is er aan de be-
bouwning niets ver-
anderd.
Rechtsonder zitten
3 vissers hun netten
te boeten.*

*Afbeelding 2:
Deze foto toont
goed hoe de Eewal
Zuidzijde is veran-
derd.
De molen staat er
thans heel wat fraai-
er bij dan toen.*

*Afbeelding 3:
De Molenstraat zou
je vandaag nog zo
kunnen fotografe-
ren, maar dan ge-
lukkig zonder de
elektriciteitspalen en
-draden.*

*Afbeelding 4:
Panorama vanuit de
koepel van de Ned.
Herv. Kerk.*

Denkt U alleen maar aan de stijlvolle huizen aan de Eewal die verdwenen en verdwijnen. Behalve de - wat wij noemen topografische - kaarten van Woudsend, heeft Jetze van Dijk nog diverse kerst- en nieuwjaarskaarten, al dan niet met goudglitter, gedrukt en aan de detailhandel geleverd. Ook voor Verzekeringsmaatschappij Woudsend hebben hij en zijn zoon heel wat drukwerk verzorgd.

Toen Jetze van Dijk op 14 november 1953 vrij plotseling overleed konden moeder en zoon de zaak voortzetten, want Gerben was na een opleiding voor machinebankwerker in 1949 in de zaak gekomen, waarna hij het middenstandsdiploma haalde en een vakopleiding voor drukker volgde. De zoon trouwde en Gretske van Dijk-Zijlstra verhuisde naar Petten, alwaar zij op 5 februari 1977 overleed. De beide echtelieden hebben hun laatste rustplaats gevonden op het kerkhof te Wijckel, vlakbij Jetze's geboorteplaats Balk.

Het bedrijf ging door en verruilde het kleine pand aan de

Eewal in 1960 voor een nieuwe en aanzienlijk grotere bedrijfsruimte aan het Julianaplantsoen 2. De toekomst van het bedrijf lijkt verzekerd, want bij een bezoek aan de drukkerij hielp een kleinzoon van Jetze zijn vader bij het drukken van de Maksumer krant en maakte daarbij een heel professionele indruk. Deze Roland heeft, evenals zijn tweelingbroer, reeds een opleiding voor drukker gevolgd en hij was het die er vorig jaar voor zorgde dat de 10e Van Dijk kaart het daglicht aanschouwde. Deze kaart kunt U nog kopen bij Warenhuis Kuipers; voor de andere 9 kaarten zult U zich meer inspanning en geld moeten getroosten.

Ik wil dit artikel niet afsluiten zonder te vermelden, dat Drukkerij Van Dijk ook de drukker is geweest van beide edities van Woudsend en Woudsenders. Hierin vindt U op pagina 102 bovenaan een afbeelding van De Kamp, welke kaart als enige Van Dijk kaart in dat boek is afgedrukt.

Wel heel recent zijn de 'Woudsender Verhalen van vroeger', geschreven door

Klaas Knobbe en prachtig gedrukt door Van Dijk. Zonder een eigen drukkerij in het dorp waren deze uitgaven waarschijnlijk niet mogelijk geweest, althans niet tegen de prijs waarvoor U ze kunt kopen.

Laten we de hoop uitspreken dat er nog meerdere Woudsendkaarten en aan Woudsend gerelateerde publicaties van de persen van Drukkerij Van Dijk mogen rollen.